

aciei», OPou (*TbPu*, 174; *DTo.*), «els capitans van davall sempre més aviat semi-popular que hereditària del tot) s'acostà tant a la fonètica popular de la llengua, sinó que en part hi hagué una pronúncia també mig-sàvia, però més conservadora de la vocal, almenys, del llatí: així en resultà *servidi*; que amb evolució ulterior, paral·lela a la de *servei*, passà a *servy*, sovint a l'últim reduït a *servi*. Són molts els autors medievals (o llurs mss.) que usaven totes dues formes fonamentals *servey* i *servi(y)*, conjuntament, vacil·lant entre elles. Jaume I. «... lo Papa --- dix --- que N. Senyor féu hom' e totes les altres creatures, e donà totes les creatures a *servey* d'ome, que féu tanta d'onor a home que l féu a la --- semblança sua ---», i alhora «... que romanguessen en nostre *servy* aquí, que ns vingué de plaer, que aquesta cosa era covinent» (*Ag.*, 509, § 530; 327, § 293); Muntaner: «veus aquest gentilhom quant *servu* féu al Sr. rey de Sicília, qui per sa cortesia l'hac bé acollit e quant *desservei* féu al duc, per lo mal aculliment que li féu» (fets de 1301, § 196, *NCl* I, VII, 28.14, 28.16). StVicentF: «a cascuna persona façam algun *servey*: primo, al Pare, per creença cordial --- al sant Spirit, per *servi* spiritual ---», *Serm.* I, 241.30.

Servei, del ll. SERVITIUM id, per via mig-sàvia, passant per *servezi* i *serveđi* (segons les normes fonètiques establertes en *LleuresC*, 256, 299). *Servei* ha estat sempre la forma dominant quasi pertot, i en tot cas l'única que avui podem considerar acceptable,² almenys en el Princ. i les Illes, per bé que havia estat en concurrència amb variants (i avui se sent com un poc antiquada en el P. Val.). En el S. XIII es pronunciava encara *serveđi* (amb la *đ* grafiada -z- o -s-): ross. 1279 (cita a *serventa*); «no sien participans --- per fer ab eys nul *servei* dins lurs albercs» a. 1296 (*RLR* v, 90); i jo i d'altres n'hem donat algunes altres cites arcaïques (cf. aquí a *jui*, *JUTGE*) en aquest sentit i en el secundari de 'suborn, paga d'un servei il·legal, propina corruptora': «que no prenen *serveis* de nulla persona ab qui mercat menen», ross. 1295 (*RLR* v, 88); «prenia volentés *serveis(s)*» 'es deixava corrompre' (trad. «munera libenter accipiens», 425.29), 169r2, n. 8 i algun altre de les *VidesR* (*LleuresC*, 299; gloss., s. v.).

Servei és ja la forma normal o constant en Eiximenis, i corrent i fins predominant en Muntaner, BMetge, Reixac, StVicentF, Jaume I, *Curtial*, JoMartorell etc. i no estranya a Llull i altres arcaïcs. Avui es pronuncia *sərbéj*, -véj, en cat. or., *sərbéj* ross., *sərbéj* cat. occid., *sərbój* amb *e* neutra a les Illes, com es feia ja en el S. XIV, testimoni la grafia *sarvay* de Reixac (*Questa*, 70.17, de nou 88), així mateix és l'única forma admesa o preferida pels grans mallorquins Aguiló i Alcover, com ho proven magnífics hendecasil·labs: «Com l'abella feirera d'un eixam / que porta al rusc la mel que ha recollida, / li era grat oferir ànima i vida / al *servei* de la casa d'Abraham, / sols que de sa labor la casta ofrena / acollís el prohomo, de tard en tard» (*Agar*, v. 44, Alcover, *O. C.*, p. 74).

«Lo lop, mentre menjava, s'entraversà un os al coll, així que cuidava morir; e pregà a la grua, que --- ha lo coll lonc e prim, que l'i metés per lo seu coll avall e que li n trasqués l'os ---; e així com la grua hac pres l'os e l tenc casi fora (emperò encara era dins la boca del lop), lo lop estrenc lo coll de la grua e tol-li lo cap, e puis menja-la s tota --- Qui fa la peguea, que la s bega, e qui a diable fa *servei* tot mal n'espere», Eiximenis, *Terç*, § 127; «*servey* forçat no plau a Déu», «los *caractes* se fan a procurar-se *servey* e ajuda del diable», id. (*Dotzèn*, § 470; *Angels*, 87). «... duptaves --- l'ànima --- morir --- lo contrari --- jamais no t pogut induir a creure-ho ---; e si no fos --- per los agradables *serveis* a mi per tu fets --- te n'haguera castigat», BMetge (*Somni* II, *NCl*, 79.21); «lo cavaller, mogut més de amor que de devoció, lexà lo *servey* de N. Senyor», JoMartorell (*Ag.* I, 275); «Yo m só treballat ab la abadessa, tant com he pogut, en tornar-vos en *servey* de la senyora», *Curtial*, 325.

No sempre l'evolució fonètica d'aquest mot (al cap-

davall sempre més aviat semi-popular que hereditària del tot) s'acostà tant a la fonètica popular de la llengua, sinó que en part hi hagué una pronúncia també mig-sàvia, però més conservadora de la vocal, almenys, del llatí: així en resultà *servidi*; que amb evolució ulterior, paral·lela a la de *servei*, passà a *servy*, sovint a l'últim reduït a *servi*. Són molts els autors medievals (o llurs mss.) que usaven totes dues formes fonamentals *servey* i *servi(y)*, conjuntament, vacil·lant entre elles. Jaume I. «... lo Papa --- dix --- que N. Senyor féu hom' e totes les altres creatures, e donà totes les creatures a *servey* d'ome, que féu tanta d'onor a home que l féu a la --- semblança sua ---», i alhora «... que romanguessen en nostre *servy* aquí, que ns vingué de plaer, que aquesta cosa era covinent» (*Ag.*, 509, § 530; 327, § 293); Muntaner: «veus aquest gentilhom quant *servu* féu al Sr. rey de Sicília, qui per sa cortesia l'hac bé acollit e quant *desservei* féu al duc, per lo mal aculliment que li féu» (fets de 1301, § 196, *NCl* I, VII, 28.14, 28.16). StVicentF: «a cascuna persona façam algun *servey*: primo, al Pare, per creença cordial --- al sant Spirit, per *servi* spiritual ---», *Serm.* I, 241.30.

La forma *servy* és segurament la més frequent en Llull: «Vol Déus ésser servit per lo cors, qui és seu: si l cors no sosté passió, doncs, on és lo *servy* que fa a Déu?», *Blanq*, *NCl* I, 161.18, i semblantment I, 287.6; II, 32.27, 138.25, 225.17; *Do. Pu.* (Gili), pp. 135, 163; en plural *servus Blanq.* II, 139.4. La primera etapa d'això havia estat la pronúncia arcaïca *servidi*, que no solament apareix grafiada *servizi* sinó també amb *d*: «tot lo dilme e-l *servid*», doc. de 1233, p. p. MiretS (*RBiblgrCat* IV, 27); i, més excepcionalment, amb el que sembla un pas indecís cap a una apòcope total, *servid* surt tres vegades en un doc. escrit pel Vescomte de Cardona des de Sabadell, en l'any 1273 (p. p. Cubells, *RHisp.* xxxvii, 150, 151). Foren assaigs arcaïcs de la llengua, que avortaren. Des dels escriptors arcaïcs el que apareix copiosament és *servu*; o bé, encara més, *servei*.

Altrament no és rar que *servu* aparegui contret en *servi*, que és potser la forma més corrent en el ms. dels *Sermons* de StVicentF. «Vol-ne la honor, e que en lo *servi* que li farem, que l façam ardentment», «los sacerdots, que s donaven al *servi* de Déu ---» (*Serm.* I, 112.22; II, 5.27, també I, 41.28); i en docs. cancel·lres de 1325, 1328 (Finke, *Acta Ar.* II, 817; III, 528). Com he explicat supra, de la forma de plural *servis* (que acabem de veure en Llull) secundàriament (prenent-la per una pronúncia vulgar a la manera de *dimés* per *diners*, *amós* = *amors*) se n'extragué un singular anàlogic *servir*, en efecte és en plural que trobem especialment la grafia *servirs* («ab letres e maneres, ab amics, enginys e *servirs*», StVicentF (*Serm.* I, 192.2); «la fidelitat --- a la reyal corona --- feent molts *servirs* e donatius als dits nostres predecessors» Val. 1460 (*Gual C*, *Congr. H. C. Ar.* IV, 490); en la forma ultracorregida *servir* també hi caiguéren algun cop els secretaris de StVicentF, si bé s'esdevé que, almenys un d'ells, es rectificà, posant-hi de seguida el correcte